

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Frans Verhagen

Toen de katholieken Nederland veroverden. Charles Ruijs de Beerenbrouck 1873-1936

Boom | 2015 | 350 pp. | € 29,90 | ISBN 9789089536570

Standbeeld Ruijs de Beerenbrouck opgepoetst

door *Jan Schinkelshoek*

De auteur is directeur van een communicatiebureau in Den Haag en oud-lid van de Tweede Kamer voor het CDA.

‘Intusschen – en ziedaar de reden waarom ik u schrijf – heeft Dr. Nolens den Heer Ruijs de B. gepolst. Hij legt het er nu op toe, dezen tot formateur en tot Min. van B.Z. te maken. M.i. ware dat uiterst ellendig; de indruk naar buiten zal slecht wezen; alle benoemingen v. burg en onderw. ambtenaren in handen van een fanatieken Limburgschen R.C.!¹

Minister-presidenten als Den Uyl, Van Agt en ook Rutte hadden het bij hun aantreden niet gemakkelijk. Stuk voor stuk moesten ze nogal wat argwaan en zelfs weerzin overwinnen. Maar er is waarschijnlijk niemand die het moeilijker heeft gehad dan Ruijs de Beerenbrouck, de eerste rooms-katholieke minister-president van Nederland.

Na de grote ‘stembuszege der katholieken’ (1918) kwam Charles Ruijs de Beerenbrouck, gouverneur van Limburg, na een lange, moeizame kabinetsformatie uit de bus rollen als premier – meer als verlegenheidsoplossing dan als droomkandidaat. Het gebrek aan enthousiasme in eigen kring werd nog overschaduwed door het grote, diepewortelde wantrouwen dat vanuit het protestantse deel van Nederland opwalmden – ook vanuit de partijen waarop het nieuwe kabinet in de Tweede Kamer steunde. Oudgediende Alexander de Savornin Lohman, leider van de Christelijk-Historische Unie, maakt in zijn persoonlijke correspondentie van zijn hart geen moordkuil: ‘uiterst ellendig’.

* * *

Er werd bijna honderd jaar geleden geschiedenis geschreven. Na een eeuwenlange achterstelling kwamen de katholieken aan de macht. Formeel had de Grondwet van 1818 al een einde gemaakt aan de discriminatie, maar het duurde nog geruime tijd voordat de gelijkberechtiging praktijk werd. In die

niet erg doortastend – soms zelfs afwachtend. Het mankeerde hem, als praktisch ingesteld mens, aan grootse vergezichten en dito idealen. Hij was ook niet zo ‘rooms’ als protestanten van het soort De Savornin Lohman vreesden: Ruijs was een vroom katholiek en trouw kerkganger, maar rooms-katholieke politiek had voor hem vooral een verzoenende inslag. Het compromissen maken lag hem beter dan een leidinggevende rol. Hij heeft zeker geholpen om de al te robuuste ARP-leider Colijn (1925) beentje te lichten, maar de hoofdrol was toch weggelegd voor de ‘intrigant’ De Geer (CHU). Ruijs’ optreden in de Tweede Kamer leed aan tweeslachtigheid. Zijn derde en laatste kabinet – aangetreden in de crisis – was ronduit zwak. Niet Ruijs, maar Nolens was in de jaren twintig en dertig de katholieke voorman. En zouden de bisschoppen niet een grotere rol hebben gespeeld bij het in stand houden van de rooms-katholieke eenheid?

* * *

Al lezend ontstaat zo het beeld van Ruijs de Beerenbrouck als een niet erg aardige, innemende en zelfs egocentrische, politicus

die in de jaren tussen de twee wereldoorlogen aan het Binnenhof, loyaal aan de katholieke zaak, ‘nuttige diensten aan Mij en het Koninkrijk’ (standaardformule van koningin Wilhelmina) heeft verricht. Bij beeldbepalende generatiegenoten als Kuyper, Schaepman en zelfs Colijn steekt hij bleek af. De top tien van premiers haalt hij ook na Verhagen niet.

Er wil niet mee gezegd zijn dat Ruijs een zwakke of betekenisloze minister-president is geweest. Bij die tijd, met name de eerste jaren na de Eerste Wereldoorlog, paste hij. Dat moest ook De Savornin Lohman erkennen. ‘Het was mij steeds bijzonder aangenaam’, schreef hij aan het einde van Ruijs’ (eerste) premierschap in 1921, ‘met U en het geheele Kabinet (op 1 punt na) te kunnen en te mogen samenwerken. [...] Gij waart de *right man on the right place*.’²

Noten

- 1 George Puchinger, *Nederlandse minister-presidenten van de twintigste eeuw*. Amsterdam: Sijthoff, 1984, p. 114.
- 2 Puchinger 1984, pp. 114-115.